

بررسی مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی مجلات فارسی ایران در فاصله سال‌های ۱۳۵۷-۱۳۷۲

آذر کاتوزیان^۱

چکیده: این مقاله به بررسی مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی مجلات فارسی ایران در فاصله سال‌های ۱۳۵۷-۱۳۷۲ می‌پردازد. با بررسی مجلات فارسی این دوره مشخص شد که ۱۴۷ مجله در مجموع ۹۴۲ مقاله کتابداری و اطلاع‌رسانی منتشر کرده‌اند و از این میان مجله "پیام کتابخانه" با ۱۱/۰۴ درصد بالاترین سهم انتشار مقالات را به عهده داشته است. از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲ انتشار مقالات این حوزه سیر صعودی داشته است. مقالات تألیفی ۳/۰۴ برابر مقاله‌های ترجمه شده بوده. موضوع "کتابخانه‌ها" بیشترین گرایش موضوعی مقالات را به خود اختصاص داده و ۲۴ درصد نویسندگان ۴۸ درصد از سهم تألیف مقالات را عهده‌دار بوده‌اند.

پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

مجله یکی از منابع چاپی/ ادواری است که قریب صدسال از انتشار آن در ایران می‌گذرد. تعاریف متفاوتی از مجله ارائه شده است، به طوری که در فرهنگ‌های عمومی فارسی تعاریف ذیل از مجله آمده است:

- مجموعه‌ای که به طور مرتب منتشر شود و شامل موضوعی واحد و یا مختلف باشد.
  - آنچه که همچون کتاب و رساله از اخبار و موضوعات و مقالات مختلف هفته یا پانزده روز یا ماهی و جز آن طبع کنند و انتشار دهند.
  - مجموعه‌ای از مقالات گوناگون که هفتگی یا ماهانه چاپ و منتشر شود^(۱).
- دیدگاه تخصصی‌تر نسبت به این موضوع تعریف کتابداران از مجله است:

۱. کارشناس ارشد کتابداری کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

“مجله نشریه‌ای است با عنوان مشخص که به صورت شماره‌ها یا جزوه‌های پیاپی با فاصله زمانی منظم برای مدت نامحدود منتشر می‌شود و حاوی مقالاتی دربارهٔ موضوع‌های مختلف از نویسندگان مختلف است. مجله ممکن است برای عامهٔ مردم تهیه شود و یا اختصاص به موضوع خاص یا گروه معینی داشته باشد^(۲).”

منابعی همچون “فهرست مجله‌های موجود در کتابخانه” از جمله راهنماهایی است که برای اطلاع از انتشار مجله‌ها در ایران از ابتدا تاکنون مناسب است و توسط کتابداران تهیه می‌شود. آگاهی از این‌که دستاورد این منبع اطلاعاتی (مجله) از طریق مقالات مجله‌های کتابداری/ غیرکتابداری، جهت ارتقای علمی کتابداران چه میزان بوده، و یا کتابداران به چه میزان از این بستر اطلاعاتی برای انتشار، تألیف، و تولید مقالات تخصصی رشته خود استفاده کرده‌اند، مبنای نوشته حاضر شده است.

هدف و اهمیت پژوهش

جدیدترین اطلاعات و دستاوردهای تحقیقی از طریق مقاله‌ها به اطلاع عموم می‌رسد. بدین ترتیب، مقاله‌های مجله‌ها مهمترین مجرای انتقال اطلاعات به شمار می‌آیند. با توجه به این که “علاقهٔ یک رشته به تبادلات علمی خویش، نشانه‌ای از بلوغ آن رشته است”^(۳) پژوهش حاضر برآن است تا به بررسی مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی مجله‌های فارسی را که در ایران در فاصله سال‌های ۱۳۷۵-۱۳۷۲ منتشر شده‌اند، بپردازد.

در این تحقیق مجلاتی که فعالیت بیشتری در انتشار مقالات این رشته داشته‌اند شناسایی شده، روند تولید مقالات از لحاظ تألیف و ترجمه، ماهیت مقالات از نظر موضوع، و نیز فعالیت نویسندگان مشخص می‌شود. بنابراین، با استفاده از یافته‌های این بررسی، تبادل اطلاعات تخصصی این رشته روشن خواهد شد.

سؤال‌های اساسی پژوهش

- چه مجلاتی در زمینهٔ کتابداری و اطلاع‌رسانی در فاصله سال‌های ۱۳۷۲-۱۳۵۷ مقاله منتشر کرده‌اند؟
- تعداد مقالات منتشر شده در هر مجله چه میزان بوده است؟
- بیشترین مقالات به کدام زمینهٔ موضوعی این رشته پرداخته‌اند؟
- چه تعداد مقاله تألیفی و چه میزان ترجمه‌ای در خلال سال‌های ۱۳۷۲-۱۳۵۷ در مجلات منتشر شده است؟
- فعالیت مؤلفان ایرانی در حوزهٔ تألیف مقاله در مجله‌ها چگونه بوده است؟

روش و جامعه پژوهش

مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی منتشر شده در مجلات فارسی ایران در فاصله سال‌های ۱۳۵۷-۱۳۷۲، جامعه مورد بررسی در این تحقیق است. روش این پژوهش پیمایشی می‌باشد. گردآوری اطلاعات با بهره‌گیری از کتاب "کتابشناسی اطلاعات و ارتباطات" (۵) یوده است. اما به دلیل آنکه این کتاب مقطع زمانی مورد بررسی را پوشش نمی‌دهد، بنابراین از منابع دیگر همچون "فهرست مقالات فرهنگی در مطبوعات جمهوری اسلامی ایران" (۶) و "مجله نمایه" (۷) استناد شد. به دلیل عدم هماهنگی منابع اخیر با حوزه تحقیقی تعریف شده در این تحقیق، مقالات معرفی شده با مراجعه مستقیم طبقه‌بندی و تنظیم شده‌اند. کلیه مقاله‌هایی که در چند شماره یک مجله تحت یک عنوان منتشر شده، یک عنوان مقاله منظور شده است.

موضوع مقاله‌های مورد بررسی براساس نظام موضوعی اصطلاحنامه فرهنگ، ارتباطات و اطلاعات مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. از میان قوانین کتابسنجی در مطالعه میزان مقالات تألیفی نویسندگان، قانون لوتکا به دلیل بررسی میزان تألیف مقالات و متون توسط نویسندگان انتخاب شده است.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

تقدم و تأخر تجزیه و تحلیل یافته براساس سؤالات اساسی پژوهش، و به شرح ذیل صورت گرفته است.

با توجه به جدول ۱ ملاحظه می‌شود که در ۱۴۷ عنوان مجله مورد بررسی، مجموعاً تعداد ۹۴۲ مقاله در زمینه کتابداری و اطلاع‌رسانی منتشر شده است. ۳۹ عنوان مجله با بیش از ۵ مقاله ۷۷/۵۳ درصد و ۱۰۸ عنوان مجله با کمتر از ۵ مقاله تعداد ۲۱۱ عنوان مقاله (۲۲/۴۴ درصد) انتشار مقالات را به خود اختصاص داده‌اند. جدول ۱ معرف عناوین ۳۹ مجله‌ای است که ۷۷/۵۳ درصد سهم انتشار مقالات را به خود اختصاص داده‌اند.

توجه به جدول ۱ نشان می‌دهد مجلات "پیام کتابخانه" با ۱۰۴ عنوان مقاله (۱۱/۴ درصد)، "فصلنامه کتاب" با ۷۳ عنوان مقاله (۷/۶۴ درصد) و مجله "اطلاع‌رسانی" با ۶۴ عنوان مقاله (۶/۸ درصد) در مراتب اول تا سوم قرار گرفته‌اند. در مورد مجله اطلاع‌رسانی باید اشاره کرد، علی‌رغم وجود وقفه در انتشار آن بین سال‌های ۱۳۶۶-۱۳۷۲ این مجله توانسته است از نظر تعداد عنوان‌های مقاله‌ها در رتبه سوم قرار گیرد.

جدول ۱. عنوان مجلاتی که در زمینه کتابداری و اطلاع‌رسانی مقالانی را درج کرده‌اند

سال شروع انتشار	درصد	تعداد مقاله	عنوان مجله
۱۳۷۰	۱۱/۴	۱۰۴	پیام کتابخانه
۱۳۶۹	۷/۶۴	۷۲	فصلنامه کتاب
۱۳۷۲ و ۱۳۶۶-۱۳۵۱	۶/۸۰	۶۴	اطلاع‌رسانی*
۱۳۴۵	۵/۵۲	۵۲	نشریه کتابداری
۱۳۶۴	۴/۳۵	۴۱	اطلاعات علمی
۱۳۶۹	۴/۰۳	۳۸	آینه پژوهش
۱۳۵۹	۳/۸۲	۳۶	نشر دانش
۱۳۴۲	۲/۶۵	۲۵	دانشمند
۱۳۵۸	۲/۵۴	۲۴	سروش
۱۳۶۱	۲/۲۲	۲۱	صنعت چاپ
۱۳۶۴	۲/۱۲	۲۰	کیهان فرهنگی
۱۳۶۵	۱/۸۰	۱۷	خبرنامه انفورماتیک
۱۳۶۹	۱/۷۱	۱۶	ریزپردازنده
۱۳۶۱	۱/۷۱	۱۶	مشکوٰه
۱۳۶۲	۱/۴۰	۱۳	مجله علوم تربیتی (دانشگاه تهران)
۱۳۵۸	۱/۴۰	۱۳	آینده
۱۳۶۹	۱/۳۰	۱۲	رسانه
۱۳۴۸	۱/۱۶	۱۱	پیام یونسکو
۱۳۶۹	۰/۹۵	۹	تدبیر
۱۳۴۲	۰/۹۵	۹	گزارش شورای کتاب کودک
۱۳۵۹-۱۳۵۸	۰/۸۴	۸	کتابدار*
۱۳۷۱	۰/۸۴	۸	مجلس و پژوهش
۱۳۶۸	۰/۸۴	۸	نامه فیلمخانه ملی ایران
۱۳۶۴	۰/۷۴	۷	مجله علوم اجتماعی و انسانی شیراز
۱۳۶۵	۰/۷۴	۷	رشد تکنولوژی آموزشی
۱۳۶۶	۰/۷۴	۷	مجله علوم تربیتی (دانشگاه چمران)
۱۳۴۴	۰/۷۴	۷	مجله علوم انسانی (مشهد)
۱۳۶۱	۰/۶۳	۶	پژوهش در علم و صنعت
۱۳۷۱	۰/۶۳	۶	پژوهشگران
۱۳۶۰	۰/۶۳	۶	زیتون
۱۳۶۰	۰/۶۳	۶	صنعت حمل و نقل
۱۳۶۹	۰/۶۳	۶	کلک
۱۳۵۸-۱۳۵	۰/۶۳	۶	نامه انجمن کتابداران*
۱۳۶۸	۰/۵۲	۵	ادبستان
۱۳۷۲	۰/۵۲	۵	اقتصاد کشاورزی
۱۳۶۸	۰/۵۲	۵	پوشش
۱۳۶۵	۰/۵۲	۵	تحقیقات اسلامی
۱۳۶۷	۰/۵۲	۵	گنجینه اسناد
۱۳۶۹	۰/۵۲	۵	نامه فرهنگ
	۲۲/۴۴	۲۱۱	۱۰۸ عنوان مجله**
	۱۰۰	۹۴۲	جمع ۱۴۷ عنوان مجله

* درصد عناوین فوق به دلیل قطع انتشار، تاریخ پایان دوره انتشار نیز ذکر شده است.

** ۱۰۸ عنوان مجله کمتر از ۵ مقاله منتشر کرده‌اند.

مجله کتابدار با ۸ عنوان ۰/۸۴ درصد و نامه انجمن کتابداران ایران با ۶ عنوان مقاله ۰/۶۳ درصد از جمله مجلاتی هستند که به ترتیب در سال‌های ۱۳۵۹ و ۱۳۵۸ انتشار آنها متوقف شده است. با وجود آن که مجله "آینه پژوهش" با ۳۸ عنوان مقاله (۴/۰۳ درصد) در مقام ششم قرار گرفته است و با توجه به سال شروع و مدت انتشار (۴ سال) تعداد مقالات آن نسبت به برخی از مجله‌ها همچون "اطلاعات علمی" با ۹ سال سابقه انتشار، درصد قابل توجهی را به خود اختصاص داده است.

مقاله‌های منتشر شده در مجله‌های فارسی بر حسب موضوع

جدول ۲ گرایش موضوعی مقالات منتشر شده در مجله‌ها را مورد بررسی قرار داده و با توجه به این جدول مشخص می‌شود که از نظر گرایش موضوعی مقاله‌های منتشر شده در مجله‌های فارسی، موضوع "کتابخانه‌ها" با ۱۸۴ عنوان مقاله در ۱۹/۵۳ درصد، موضوع "مواد اطلاعاتی" با ۱۵۱ عنوان مقاله (۱۶/۰۲ درصد) و بالاخره موضوع "اطلاعات" با ۹۰ عنوان مقاله (۹/۵۵ درصد) در مراتب اول تا سوم قرار گرفته‌اند، کمترین تعداد مقاله به موضوع "پژوهش اطلاع‌رسانی، کتابداری" با ۲ عنوان مقاله (۰/۲۱ درصد) اختصاص دارد.

جدول ۲. مقالات منتشر شده در مجله‌های فارسی در سال‌های ۱۳۵۷-۱۳۷۲ بر حسب موضوع

درصد	تعداد	موضوع
۹/۵۵	۹۰	اطلاعات
۱۶/۰۲	۱۵۱	مواد اطلاعاتی
۱/۳۰	۱۲	دانش کتابشناسی
۳/۸۲	۳۶	علم کتابداری و اطلاع‌رسانی
۲/۲۲	۲۱	تاریخ اطلاع‌رسانی / کتابداری
۰/۲۱	۲	پژوهش اطلاع‌رسانی / کتابداری
۰/۹۵	۹	فلسفه، سیاست و توسعه اطلاع‌رسانی / کتابداری
۳/۳۰	۳۱	برنامه‌ریزی و مدیریت اطلاع‌رسانی / کتابداری
۰/۵۳	۵	تسهیلات اطلاع‌رسانی / کتابداری
۲/۲۲	۲۱	کارکنان اطلاع‌رسانی / کتابداری
۱/۶۰	۱۵	حرفه اطلاع‌رسانی / کتابداری
۱/۷۰	۱۶	آموزش اطلاع‌رسانی / کتابداری
۵/۳۰	۵۰	فعالیت‌های اطلاع‌رسانی / کتابداری
۷/۶۴	۷۲	سازماندهی مواد اطلاعاتی
۶/۵	۵۷	ذخیره و بازیابی اطلاعات
۱/۰۰	۱۴	شبکه‌های اطلاع‌رسانی / کتابداری
۱۹/۵۳	۱۸۲	کتابخانه‌ها
۲/۹۰	۲۷	خدمات اطلاع‌رسانی
۷/۵۳	۷۱	نظام‌های اطلاع‌رسانی
۳/۰۷	۲۹	استفاده از اطلاعات
۳/۳۰	۳۱	آرشیو
۱۰۰	۹۴۲	جمع

"سازماندهی مواد اطلاعاتی" با ۷۲ عنوان مقاله (۷/۶۴ درصد)، "نظام‌های اطلاع‌رسانی" با ۷۱ عنوان مقاله (۷/۵۳ درصد) و "فعالیت‌های اطلاع‌رسانی/ کتابداری" با ۵۷ مقاله (۶/۰۵ درصد) از جمله موضوع‌هایی هستند که نسبت به موضوع‌های رتبه اول تا سوم به مطالب تخصصی بیشتری پرداخته‌اند، اما در رده‌های بعدی قرار گرفته‌اند. در این میان موضوع "برنامه‌ریزی و مدیریت اطلاع‌رسانی/ کتابداری" و "آرشیو" هر یک با ۳۱ عنوان مقاله (۳/۳ درصد)، "تاریخ اطلاع‌رسانی/ کتابداری" و "کارکنان اطلاع‌رسانی/ کتابداری" هر یک با ۲۱ عنوان مقاله (۲/۲۲ درصد) و "دانش کتابشناسی" و "شبکه‌های اطلاع‌رسانی/ کتابداری" هر یک با ۲۱ عنوان مقاله، موضوعاتی هستند که از لحاظ تعداد مقالات هم‌سطح می‌باشند.

مقاله‌های منتشر شده در مجلات فارسی برحسب تألیف، ترجمه، و تاریخ انتشار

جدول ۳ بیانگر آن است که از تعداد کل مقالات منتشر شده در مجله‌های فارسی ۷۰۵ عنوان مقاله (۷۴/۸۴ درصد) تألیف و ۲۳۳ عنوان مقاله (۲۵/۱۵ درصد) ترجمه‌ای است.

براساس جدول ۳ بیشترین تعداد مقالات تالیفی در سال ۱۳۷۲ (۱۶۷ عنوان مقاله ۲۳/۶۸ درصد) به رشته تحریر درآمده است. پس از آن سال‌های ۱۳۷۱ (۱۳۹ عنوان مقاله ۱۹/۷۱ درصد) سال ۱۳۷۰ (۱۱۵ عنوان مقاله ۱۶/۳۱ درصد) و بالاخره سال ۱۳۶۹ (۷۹ عنوان مقاله ۱۱/۲ درصد) در رتبه‌های دوم تا چهارم قرار دارند. کمترین میزان تألیف مقاله‌ها در سال ۱۳۵۷ با ۲ عنوان مقاله می‌باشد.

جدول ۳. مقاله‌های منتشر شده در مجله‌های فارسی برحسب تألیف و ترجمه در فاصله سال‌های ۱۳۵۷-۱۳۷۲

جمع		ترجمه		تألیف		وضعیت تألیف
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	سال انتشار
۰/۸۴	۸	۲/۵۳	۶	۰/۲۸	۲	۱۳۵۷
۰/۸۴	۸	۰/۸۴	۲	۰/۸۵	۶	۱۳۵۸
۰/۹۵	۹	۰/۴۲	۱	۱/۱۳	۸	۱۳۵۹
۱/۱۶	۱۱	۱/۲۸	۳	۱/۱۳	۸	۱۳۶۰
۱/۱۶	۱۱	۲/۱۰	۵	۰/۸۵	۶	۱۳۶۱
۲/۴۴	۲۳	۲/۹۵	۷	۲/۲۶	۱۶	۱۳۶۲
۲/۴۴	۲۳	۳/۷۹	۹	۱/۹۸	۱۴	۱۳۶۳
۲/۳۳	۲۲	۱/۶۸	۴	۲/۵۵	۱۸	۱۳۶۴
۵/۳۰	۵۰	۴/۲۱	۱۰	۹/۶۷	۴۰	۱۳۶۵
۳/۶۰	۳۴	۳/۳۷	۸	۳/۶۸	۲۶	۱۳۶۶
۳/۵۰	۳۳	۳/۷۹	۹	۳/۴۰	۲۴	۱۳۶۷
۵/۳۰	۵۰	۵/۰۶	۱۳	۵/۳۹	۳۸	۱۳۶۸
۱۱/۶۰	۱۰۹	۱۳/۸	۳۱	۱۱/۲۰	۷۹	۱۳۶۹
۱۵/۷	۱۴۲	۱۱/۳۹	۲۷	۱۶/۳۱	۱۱۵	۱۳۷۰
۲۰/۲۰	۱۹۰	۲۱/۵۱	۵۱	۱۹/۷۱	۱۳۹	۱۳۷۱
۲۳/۲۴	۲۱۹	۲۱/۹۴	۵۲	۲۳/۶۸	۱۶۷	۱۳۷۲
۱۰۰	۹۴۲	۱۰۰	۲۳۷	۱۰۰	۷۰۵	جمع
	۱۰۰		۲۱/۱۵		۷۴/۸۴	درصد

بیشترین میزان مقاله‌های ترجمه شده در نشریات نیز مربوط به سال ۱۳۷۲ با ۵۲ عنوان مقاله (۲۱/۹۴ درصد) است و پس از آن سال‌های ۱۳۷۱ با ۵۱ عنوان مقاله (۲۱/۵۱ درصد)، ۱۳۶۹ با ۳۱ عنوان مقاله (۱۳/۰۸ درصد) و سال ۱۳۷۰ با ۲۷ عنوان مقاله (۱۱/۳۹ درصد) رتبه‌های دوم تا چهارم را به خود اختصاص داده‌اند.

مقایسه تألیف و ترجمه در اولین و آخرین سال‌های دوره مورد بررسی (۱۳۵۷-۱۳۷۲) نشان می‌دهد که در سال ۱۳۵۷ از مجموع ۸ عنوان مقاله منتشر شده ۲۵ درصد تألیف و ۷۵ درصد ترجمه و در سال ۱۳۷۲ از مجموع ۲۱۹ عنوان مقاله ۷۶ درصد تألیف و ۲۴ درصد ترجمه‌ای بوده‌اند. این آمار افزایش درصد تألیف در سال آخر، نویدبخش تلاش بیشتر متخصصان این رشته در امر تحقیق و تألیف بوده است.

توجه به جدول ۳ همچنین نشان می‌دهد سال ۱۳۷۲ با ۲۱۹ عنوان مقاله، (۲۳/۲۴ درصد)، سال ۱۳۷۱ با ۱۹۰ عنوان مقاله (۲۰/۲ درصد) و سال ۱۳۷۰ با ۱۴۲ مقاله (۱۵/۰۷ درصد) به ترتیب اولویت اول تا سوم را به خود اختصاص داده‌اند.

براساس این جدول ملاحظه می‌شود که انتشار مقاله از سال ۱۳۵۹ با ۹ مقاله به ۱۱ مقاله در هر یک از سال‌های ۱۳۶۰ و ۱۳۶۱ رشد آهسته‌ای را داشته است. این رشد در سال ۱۳۶۲ و ۱۳۶۳ هر یک با ۲۳ مقاله دو برابر می‌شود و سیر صعودی انتشار مقالات در سال ۱۳۶۵ با ۵۰ مقاله (۵/۳ درصد) به اوج می‌رسد. اما در سال ۱۳۶۶ با ۳۴ عنوان مقاله و سال ۱۳۶۷ با ۳۳ عنوان مقاله شاهد نزول سیر انتشار مقالات نسبت به سال‌های قبل هستیم. در سال ۱۳۶۸ با ۵۰ عنوان مقاله (۵/۳ درصد) بار دیگر افزایش انتشار مقالات و رشد ۲/۲ درصدی انتشار را نسبت به سال ۱۳۶۷ شاهد هستیم. این سیر صعودی از ۵۰ عنوان مقاله در سال ۱۳۶۸ به بیش از چهار برابر یعنی ۲۱۹ عنوان مقاله در سال ۱۳۷۲ (سال آخر دوره بررسی) بالغ می‌شود. به نظر می‌رسد شروع انتشار مجله‌های جدیدی همچون "پیام کتابخانه" (۱۳۷۰) و "فصلنامه کتاب" (۱۳۶۹) یکی از دلایل این امر باشد.

مقالات تألیف شده مجلات برحسب نویسنده

براساس جدول ۴ ملاحظه می‌شود که طی سال‌های مورد بررسی (۱۳۵۷-۱۳۷۲) در مجموع ۷۰۵ عنوان مقاله (۸۵/۸۹ درصد) از کل مقاله‌های منتشر شده در مجلات توسط ۳۳۸ مؤلف ایرانی تألیف و در مجله‌ها منتشر شده است.

طبق این جدول ۸۱ نویسنده (۲۳/۹۶ درصد) از کل نویسندگان تعداد ۳۳۷ عنوان مقاله (۴۸/۰۸ درصد) از مقالات را تألیف کرده‌اند و ۲۵۷ نویسنده (۷۶/۰۳ درصد) هر یک با ۱ عنوان

مقاله تنها ۰/۹۴ درصد از سهم تألیف مقالات فارسی مجلات را عهده‌دار بوده‌اند.

جدول ۴. تعداد و درصد تولید نویسندگان مقالات تالیفی مجلات فارسی در فاصله سال‌های ۱۳۷۲-۱۳۷۵

نویسندگان مقاله‌ها		تعداد مقاله‌های تالیفی مجله‌ها
تعداد	درصد	
۲۵۷	۷۶/۳	۱
۳۸	۱۱/۲۴	۲
۱۴	۴/۱۴	۳
۶	۱/۷۷	۴
۴	۱/۱۸	۶
۳	۰/۸۸	۷
۱	۰/۲۹	۸
۲	۰/۵۹	۹
۳	۰/۵۹	۱۰
۱	۰/۲۹	۱۲
۱	۰/۲۹	۱۳
۱	۰/۲۹	۱۴
۱	۰/۲۹	۱۷
۱	۰/۲۹	۲۰
۳۳۸	۳۳۰	۵۹۴
نویسندگان مشخص	-	۱۰۹
۳۳۸	۱۰۰	جمع: ۷۰۵

نتیجه‌گیری

جمع‌بندی مطالب تجزیه و تحلیل شده بیانگر نتایج زیر است:

- از ۱۴۷ عنوان مجله فارسی که در مجموع ۹۴۲ عنوان مقاله منتشر کرده‌اند، ۳۹ عنوان مجله بیش از ۵ مقاله و ۱۰۸ عنوان مجله کمتر از این تعداد را منتشر کرده‌اند.
- مجله "پیام کتابخانه" که انتشار آن از سال ۱۳۷۰ آغاز شده با ۱۱/۰۴ درصد بیشترین سهم تولید و انتشارات مقاله‌ها در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی، در دوره مورد بررسی به خود اختصاص داده است.
- تعداد مقاله‌های منتشر شده از سال ۱۳۵۷ تا سال ۱۳۶۸ به جز دو سال تقریباً رشد مثبت داشته است و از سال ۱۳۶۸ تا پایان دوره یعنی سال ۱۳۷۲ سیر انتشار مقالات صعودی بوده و به میزان ۴ برابر در سال آخر رسیده است.
- تعداد مقاله‌های تالیفی مجله‌ها بیش از سه برابر مقاله‌های ترجمه شده است.
- رشد مقاله‌های تالیفی مجله‌ها تا سال ۱۳۶۶ دارای نوسان‌های بسیار بوده ولی از سال ۱۳۶۷ به بعد سیر صعودی داشته است.

- رشد مقاله‌های ترجمه‌ای مجله‌ها تا سال ۱۳۶۹ ناموزون بوده و از سال ۱۳۷۰ روندی صعودی داشته است.
- بالاترین میزان مقاله‌های تألیف شده در مجلات با ۲۶۳۴ درصد به سال ۱۳۷۲ اختصاص دارد.
- موضوع "کتابخانه‌ها" با ۱۹/۵۴ درصد بالاترین میزان مقاله مجله‌ها را از لحاظ گرایش موضوعی به خود اختصاص داده است.
- ۲۴ درصد از ۳۳۸ نویسنده، ۴۸/۰۸ درصد (تقریباً نیمی از مقاله‌ها) از سهم تألیف مقاله‌ها را به خود اختصاص داده‌اند و ۷۶ درصد نویسندگان ۵۲ درصد از مقاله‌ها را تألیف کرده‌اند.

مأخذ

۱. قاسمی، فرید. "مجله نگاری در ایران از آغاز تا صدور فرمان مشروطیت". کتابداری، دفتر بیستم، ص ۳۲ و ۳۳.
۲. سلطانی، بوری؛ راستین، فروردین. اصطلاحنامه کتابداری. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۲.
۳. راجستر، ماکسین ک. "تبادلات علمی از طریق مقالات مجلات". ترجمه محمدحسین دیانی. چاپ شده در "گزیده مقالات ایفلا (ترکیه ۲۰-۲۴ اوت ۱۹۹۵)". تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۵. ص ۱۵۳.
۴. Unesco. Unesco Thesaurus. U.k: Unesco, 1997.
۵. فرحزاد، محمد. کتابشناسی اطلاعات و ارتباطات. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۷۳.
۶. سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی ایران. فهرست مقالات فرهنگی در مطبوعات جمهوری اسلامی ایران. تهران: سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی ایران، ۱۳۷۰.
۷. نمایه، فهرست مندرجات مجله‌های خارجی در مرکز نشریات علمی و فرهنگی، تهران: هیأت امنای کتابخانه عمومی، ۱۳۷۰.
۸. یونسکو، اصطلاحنامه فرهنگ، ارتباطات، اطلاعات از اصطلاحنامه یونسکو، ترجمه عباس حری، عبدالحسین آذرنگ. تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ۱۳۷۵.